

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / SENTABR /
9-SON, I-QISM

Google
scholar

RePEc
RESEARCH PAPERS
IN ECONOMICS

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, sentabr.
I-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukirimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA INVESTITSION FAOLIYATNI RAG'BATLANTIRISH VA BAHOLASHNING XORIJIY TAJRIBASI	34
Aytmuratova Ulbike Jalgasovna BREND POZITSİYALASH STRATEGİYASINI ISHLAB CHIQUISHDA BOZOR TADQIQOTLARI METODIKASI	41
Jumayeva Zulfiya Qayumovna GLOBAL MOLIYAVIY BEQARORLIKNING O'ZBEKISTON MILLIY VALYUTASI BARQARORLIGIGA TA'SIRI	46
Davlatova Nilufar Avazovna KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING MAKROIQTISODIY SAMARADORLIGI: MANZILLI SAMARADORLIK INDEKSI (MSI) ASOSIDA BANDLIK DASTURLARINI BAHOLASH (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	50
Eshmurodov Adhamjon Rahmonjonovich АНАЛИЗ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ ООО «SAM PULSAR DISTRIBUTORS»	61
Мусаева Шоира Азимовна KICHIK BIZNESDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	68
Tukhtasinova Intizorkhon Sherzod qizi GLOBALLASHUV DAVRIDA JAHON IQTISODIYOTIDAGI O'ZGARISHLARNING YANGI O'ZBEKISTONGA TA'SIRI	73
Jahongir Nurulloevich Jurayev YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT VA XUSUSIY SEKTOR HAMKORLIGI	77
Nasulloeva Oydiyoy Saidovna ПРИВЛЕЧЕНИЕ МОЛОДЁЖИ К ЭКСПОРТУ ЦИФРОВЫХ УСЛУГ: МЕХАНИЗМ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ	82
Палвонова Севара Бахромовна MINTAQA IQTISODIYOTINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHDA IT-PARKLARNING NAZARIY VA INSTITUTSIONAL ASOSLARI	94
Sultanova Zuxra Jaksilikovna INSON KAPITALINING KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI	99
Baymuradov Shoxrux Maxmudovich Dilmurodov Komiljon Ahmad o'g'li RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ENERGIYA SAMARADORLIGINI MONITORING QILISHNING INTEGRATSIYALASHGAN UZEMS MODELI	103
Bobobekov Ergash Abdumalikovich AUDIT JARAYONIDA MOLIYAVIY FIRIBGARLIK BELGILARINI ANIQLASHNING TAHLILIY TARTIB-TAOMILLARINI TAKOMILLASHTIRISH	108
Xusanov Shuxrat Burxanovich FROM AUTOMATION TO STANDARDIZATION: OPERATIONS MANAGEMENT CHALLENGES IN UZBEKISTAN'S HOSPITALITY SECTOR	115
Asal Kadirova СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ГОСТИНИЧНЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ НА ОСНОВЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ МЕХАНИЗМОВ В УЗБЕКИСТАНЕ	125
Нигматова Сугдиена Жалолiddин кизи	

SANOAT 4.0 TEXNOLOGIYALARINING RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHI VA UZOQ MUDDATLI IQTISODIY O'SISHDAGI ROLI	131
Komilova Dilafruz Rustam qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MAISHIY XIZMAT KO'RSATISH TARMOG'INI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	137
Samiyeva Gulnoza Toxirovna	
O'taganov Fazliddin Isroil o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СТРАХОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРИСТСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ	142
Эргашева Файёза Боходир кизи	
МЕХАНИЗМЫ ГАРМОНИЗАЦИИ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ В МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКЕ	146
Жиенбаева Айсанем Оразбаевна	
XORAZM VILOYATIDA SHOLI YETISHTIRISHNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA UNING RESPUBLIKA SHOLICHILIGIDAGI O'RNI	154
Matrasulova Feruza Baxodirovna	
YIRIK KORXONALARDA SOLIQ NAZORATINING HUQUQIY ASOSLARI VA HORIIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	159
Qo'shaqov Asrorjon Nematjonovich	
ФОРМИРОВАНИЕ РЕЗУЛЬТАТИВНОЙ СТРУКТУРЫ БЮДЖЕТНЫХ ПРОГРАММ В СФЕРЕ СТРОИТЕЛЬСТВА И ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА: МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ	166
Мирзаева Дилдора Иномовна	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI VA KREDIT RISKLARI HOLATINI BAHOLASH (DAVLAT BANKLARI MISOLIDA)	174
Eshboyev Shahobiddin Anorqul o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	183
Aslanova Dilnoza Fatilloyevna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TASHKILOT BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: NAZARIY YONDASHUVLAR VA BAHOLASH METODOLOGIYASI	187
Raxmonova Nilufar Umedovna	
HUDUDIIY IQTISODIYOT TARKIBIIY O'ZGARISHLARINI SHAKLLANTIRISHDA SANOATLASHUV, XIZMATLAR SEKTORI VA INVESTITSIYALARINING ROLI	196
Raxmonqulova Nafisa Olimjon qizi	
SOLIQ BAZASI TUSHUNCHASI, UNING MAZMUNI VA IQTISODIY MOHIYATI	201
Gadoyeva Nilufar Erkinovna	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA KORXONALARNING MOLIVAVIY MENEJMENT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	208
Atadjanova Sevinch Qurbonbayevna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORAT SUBYEKTLARINI SOLIQA TORTISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	214
Homidov Baxtiyor Rahimberdievich	
XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION MARKETINGNI QO'LLASH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	222
I.R.Sabirjanova	
OPPORTUNITIES FOR UTILIZING TAX INCENTIVES GRANTED TO SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THEREGIONAL ECONOMY	228
Palvanbayev Umidbek Uktam o'g'li	
MINTAQAVIY TURISTIK KLASTERLARNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: IQTISODIY SAMARADORLIK MODELII	233
Kazokova Dilnoza Bobirovna	
KORPORATIV BOSHQARUVNING QURILISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY YONDASHUVLARI	238
G'iyosov Ilxom Karimovich	

O'ZBEKISTONDA KAPITAL BOZORINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI TAHLILI	246
Xaitova Gulmira Matsalayevna	
SUV TEJOVCHI INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR RIVOJLANISHINING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI	253
Sangirova Umida Ravshanovna	
МЕТОДЫ СИСТЕМ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ И ПЛАНИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	259
Н. М. Эргашева	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	265
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich	
Ishbekova Lobar Yunusxonovna	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING TO'LOV QOBILIYATINI TA'MINLASHDA PUL OQIMLARINI BOSHQARISHNING O'RNI.....	271
Ishbekova Lobar Yunusxonovna	
ТЕНДЕНЦИИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ТАДЖИКИСТАНА ЗА 35 ЛЕТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ НЕЗАВИСИМОСТИ	276
Икромни Нуриддин Киём	
Раҳматзода Далер Талбак	
YANGI O'ZBEKISTONDA GILAMCHILIK SANOATINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI VA ISTIQBOLLARI	283
Farog'at Xo'jabekova	
MINTAQADA AGROTURIZMNI XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: XALQARO MODELLAR VA O'ZBEKISTON UCHUN INNOVATSION MEXANIZMLAR.....	288
Aliqulov Humoyun Tohir o'g'li	
KICHIK BIZNESDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-BOSHQARUV MEXANIZMI.....	294
Kabilova Shahnoza Jurayevna	
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI VA MOBIL ILOVALAR YORDAMIDA CHAKANA BANK XIZMATLARINI KO'RSATISH	301
Parpiboyeva Lobar Abdikomilovna	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV MIJOZLARNI MOLIYALASHTIRISHNING TAHLILI	308
Abduraxmanov Farrux Talipjanovich	
TURIZM SOHASI BARQAROR RIVOJLANISHINING ASOSIY TENDENSIYALARI VA TARKIBIY O'ZGARISHLARI TAHLILI	316
O'sarov Abdulla Davronqulovich	
KICHIK BIZNES SOHASIDA INSON KAPITALI VA MEHNAT MUNOSABATLARINING IJTIMOIY-IQTISODIY AHAMIYATI, MOHIYATI VA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	323
Ulug'muradova Nodira Berdimuradovna	
MILLIY YASHIL TAKSONOMIYANING O'ZBEKISTONDA YASHIL INVESTITSIYALAR BOZORINI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	329
Usmonova Gulasal Akmal qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBI TIZIMINI ISLOH ETISHNING ASOSIY BOSQICHLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	334
Bekimbetova Asal Ergash qizi	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК: ОТ ТРАДИЦИОННЫХ ТЕНДЕРОВ К ЭЛЕКТРОННЫМ ПЛАТФОРМАМ	340
Ризакулов Шерзод Шермуратович	
TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASH AMALIYOTINING EKONOMETRIK PROGNOZI VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	346
Jumayev Azamat Qurbonali o'g'li	

TIJORAT BANKLARIDA STRATEGIK REJALASHTIRISH JARAYONLARIGA SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI INTEGRATSIYALASH MEXANIZMLARI	352
Ro'ziboyev Shuxrat Komilovich ADVOKATLIK XIZMATLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	360
Turayev Shaxriyor Shodiyorovich OLIY TA'LIM XIZMATLARINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	366
Pardayev Jaxongir Sobirjon o'g'li TIJORAT BANKLARINING KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDAGI ISHTIROKINI OSHIRISH YO'LLARI	372
Butayev Axror Abduxolikovich GLOBALASHUV VA RAQOBAT SHAROITIDA O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI O'TKAZISHNING MUHIMLIGI HAMDA UNING KELGUSI ISTIQBOLLARI	385
Nizamov Umid Najimovich PATHWAYS TO SUSTAINABLE ENERGY TRANSITION IN UZBEKISTAN AND THE ROLE OF POLICY AND INVESTMENT MECHANISMS (EVIDENCE FROM INPUT-OUTPUT-CGE MODEL)	391
Gulmuxamedova Dilbar O'ZBEKISTONDA SOLIQ SIYOSATINING MAKROIQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	399
Xakimov Ulug'bek Abdullayevich HUDUDLARDA YASHIL TURIZMNI RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA HOLATINI TAHLILI	405
Nozimov Eldor Anvarovich AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DAROMADLAR VA XARAJATLAR BUXGALTERIYA HISOBINI MHXS ASOSIDA YURITISHNI TAKOMILLASHTIRISH	410
Kuvatova Dinara Anvarovna HUDUDIY IQTISODIY SALOHİYAT VA ELEKTRON TIJORAT RIVOJLANISHI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIKNI BAHOLASH	416
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna QAYTA ISHLASH SANOATINI TIZIMLI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI: MODEL VA PROGNOZLAR	421
Jo'rayev Farrux Do'stmirzayevich Rahimov Abdihakim Muhammadiyevich TASHQI SAVDONI RIVOJLANTIRISH JARAYONLARINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	425
Jo'rayev Farrux Do'stmirzayevich O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOT VA "YASHIL IQTISODIYOT" SHAROITIDA MULKCHILIK MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI.....	429
Tashmuamedova Mahina ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ДОВЕРИТЕЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ДОЛЯМИ	437
Ибрагимов Махмуд Баходирович QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA INVESTITSİYALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH USLUBIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	445
Ro'ziboyeva Zebiniso Umidbekovna RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AUTSORSING XIZMATLARINING XUSUSIYATLARI	452
Mirxonov Mirfoziljon Olimjon o'g'li TA'LIM XIZMATLARI EKSPORTINI OSHIRISH JARAYONLARINI STRATEGIK BOSHQARISH MEXANIZMLARI.....	456
Alimova Shamsiya Abidovna	

TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	464
Aminova Mehriniso Erkinjonovna	
ECONOMETRIC METHODOLOGY AND ASPECTS OF SUSTAINABLE TRANSPORTATION DEVELOPMENT IN THE KHOREZM REGION	470
Karimboev Dilshod	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA “NAVOIY KMK” AJ INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGINI PROGNOZLASH	475
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
BREND POZITSIYALASH STRATEGIYASINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI	481
Muxamedova Mavjuda Shuxratovna	
IQLIM O‘ZGARISHI VA SUV TANQISLIGI SHAROITIDA YER RESURSLARIDAN UNUMLI FOYDALANISHNI RAG‘BATLANTIRISH	487
Safiyeva Nigora Nurmuxamadovna	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK TAMOIYILLARI ASOSIDA MEHNATGA LAYOQATLI YOSH DAN KATTA AHOLI UCHUN XIZMATLAR BOZORINI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI	492
Ochilova Nargiza Akramovna	

DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK TAMOIYILLARI ASOSIDA MEHNATGA LAYOQATLI YOSHDAN KATTA AHOLI UCHUN XIZMATLAR BOZORINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Ochilova Nargiza Akramovna
QDTU mustaqil tadqiqotchisi (DSc)
Innovatsion iqtisodiyot kafedrası dotsenti

Annotatsiya: mazkur maqolada davlat-xususiy sheriklik tamoyillari asosida mehnatga layoqatli yoshdan katta aholi uchun xizmatlar bozorini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari tadqiq etilgan. Ushbu toifadagi aholining tibbiy, ijtimoiy, maishiy, reabilitatsiya, maslahat va raqamli xizmatlarga bo'lgan ehtiyojlarini samarali qondirishda davlat, xususiy sektor va ijtimoiy institutlar o'rtasidagi hamkorlikning ahamiyati asoslangan. Xizmatlarni ehtiyojga moslashtirish, vaucher asosida moliyalashtirish, xususiy provayderlarni natijadorlik va sifat mezonlari asosida jalb etish, xizmatlar qamrovi va sifatini monitoring qilish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, xizmatlar bozorida raqobat muhitini rivojlantirish, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish va hududiy xizmatlar infratuzilmasini kengaytirishga qaratilgan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: davlat-xususiy sheriklik, mehnatga layoqatli yoshdan katta aholi, xizmatlar bozori, ijtimoiy xizmatlar, vaucher moliyalashtirish, xususiy provayder, xizmat sifati, xizmatlar qamrovi, iqtisodiy samaradorlik, kumush iqtisodiyot.

Аннотация: в статье исследованы организационно-экономические механизмы развития рынка услуг для населения старше трудоспособного возраста на основе принципов государственно-частного партнерства. Обосновано значение взаимодействия государства, частного сектора и социальных институтов в эффективном удовлетворении потребностей данной категории населения в медицинских, социальных, бытовых, реабилитационных, консультационных и цифровых услугах. Проанализированы вопросы адаптации услуг к потребностям населения, ваучерного финансирования, привлечения частных поставщиков на основе критериев результативности и качества, а также мониторинга охвата и качества предоставляемых услуг. Разработаны предложения и рекомендации по развитию конкурентной среды на рынке услуг, повышению эффективности использования финансовых ресурсов и расширению территориальной инфраструктуры обслуживания населения старше трудоспособного возраста.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, население старше трудоспособного возраста, рынок услуг, социальные услуги, ваучерное финансирование, частные поставщики, качество услуг, охват услугами, экономическая эффективность, серебряная экономика.

Abstract: this article examines the organizational and economic mechanisms for developing the service market for people above working age based on the principles of public-private partnership. The importance of cooperation between the state, the private sector, and social institutions in effectively meeting the demand of this population group for medical, social, household, rehabilitation, advisory, and digital services is substantiated. Particular attention is paid to adapting services to individual needs, voucher-based financing, involving private service providers based on performance and quality criteria, and monitoring service coverage and quality. The article also develops proposals and recommendations aimed at strengthening competition in the service market, improving the efficiency of financial resource utilization, and expanding the territorial service infrastructure for people above working age.

Keywords: public-private partnership, people above working age, service market, social services, voucher financing, private service providers, service quality, service coverage, economic efficiency, silver economy.

KIRISH

O'zbekistonda aholining ijtimoiy himoyasini kuchaytirish, keksalar va alohida parvarishga muhtoj shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlar sifati hamda qamrovini oshirish, mazkur jarayonga nodavlat sektor va xususiy tadbirkorlik subyektlarini keng jalb etish davlat ijtimoiy-iqtisodiy siyosatining muhim yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Aholi tarkibida mehnatga layoqatli yoshdan katta shaxslar ulushining ortib borishi tibbiy, ijtimoiy-maishiy, reabilitatsiya, parvarish, maslahat va boshqa xizmatlarga bo'lgan talabni oshirib, ularni faqat davlat muassasalari imkoniyatlari asosida qondirishdan ko'ra davlat, xususiy sektor va fuqarolik jamiyati institutlari resurslarini birlashtiruvchi zamonaviy mexanizmlarni shakllantirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Mazkur yo'nalishning umumiy huquqiy asoslaridan biri O'zbekiston Respublikasining 2016-yil 26-dekabrda O'RQ-415-son "Keksalar, nogironligi bo'lgan shaxslar va aholining boshqa ijtimoiy ehtiyojmand toifalari uchun ijtimoiy xizmatlar to'g'risida"gi Qonuni hisoblanadi. Ushbu Qonun ijtimoiy xizmatlarga muhtoj shaxslarni aniqlash, ularga xizmat ko'rsatish, ijtimoiy xizmatlarning turlari va ularni tashkil etishning huquqiy asoslarini belgilab berdi. Natijada keksalarga xizmat ko'rsatish tizimini faqat moddiy yordam berish tamoyilidan ehtiyojni aniqlash va tegishli xizmatlarni tashkil etishga asoslangan tizimga bosqichma-bosqich o'tkazish uchun huquqiy zamin shakllandi.

Ushbu sohada xususiy sektor imkoniyatlaridan foydalanishning asosiy institutsional-huquqiy bazasi esa O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 10-maydagi O'RQ-537-son "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida"gi Qonuni bilan mustahkamlandi. Qonun davlat sherigi va xususiy sherik o'rtasidagi uzoq muddatli hamkorlik, majburiyatlar va tavakkalchiliklarni taqsimlash, investitsiyalarni jalb etish hamda davlat ahamiyatiga ega xizmatlar va infratuzilma loyihalarini amalga oshirishning umumiy mexanizmlarini belgilaydi. Ushbu normalar mehnatga layoqatli yoshdan katta aholiga xizmat ko'rsatishda davlatning ijtimoiy kafolatlarini saqlab qolgan holda xususiy provayderlarning kapitali, boshqaruv tajribasi, innovatsion yechimlari va xizmat ko'rsatish salohiyatidan foydalanish imkonini beradi.

Ijtimoiy himoya tizimida keyingi bosqichdagi muhim institutsional islohot O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 1-iyundagi PF-82-son "Aholiga sifatli ijtimoiy xizmat va yordam ko'rsatish hamda uning samarali nazorat tizimini yo'lga qo'yish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni bilan bog'liq. Mazkur Farmon asosida ijtimoiy xizmatlar va yordamni manzilli tashkil etish, boshqaruvni muvofiqlashtirish va nazorat qilishning yangi institutsional tizimi shakllantirildi. Ayniqsa, ijtimoiy xizmatlarni hududiy darajada aholining real ehtiyojlariga yaqinlashtirish davlat xizmatlari bilan nodavlat va xususiy xizmat ko'rsatuvchilar o'rtasidagi funksional hamkorlikni rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlarni yaratdi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Davlat-xususiy sheriklik asosida mehnatga layoqatli yoshdan katta aholiga xizmat ko'rsatish masalalari xorijiy tadqiqotlarda asosan xizmatlarni moliyalashtirish, davlat va xususiy sektor o'rtasida vazifalarni taqsimlash hamda xizmat sifati va qamrovini oshirish nuqtayi nazaridan o'rganilgan. J.K. Roehrich, M.A. Lewis va G. George davlat-xususiy sheriklik sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar tizimiga xususiy kapital, boshqaruv tajribasi hamda innovatsiyalarni jalb qilish imkonini berishini, biroq bunday loyihalarda tavakkalchiliklarni to'g'ri taqsimlash va natijadorlikni nazorat qilish muhimligini ta'kidlaydi [1]. IHTT tadqiqotlarida esa davlat va xususiy sektorning uzoq muddatli parvarish tizimidagi o'zaro munosabatlari xizmatlarning moliyaviy barqarorligi va aholi uchun foydalanish imkoniyatini kengaytiruvchi omil sifatida baholanadi [2]. IHTT va JSSTning qo'shma tadqiqotida uzoq muddatli parvarish xizmatlarining narxini shakllantirish nafaqat xarajatlarni qoplash, balki xizmat sifati, tenglik, qamrov va provayderlar faoliyatini rag'batlantirish vositasi ekanligi asoslangan [3].

JSST tomonidan ishlab chiqilgan uzoq muddatli parvarish konsepsiyasida tibbiy va ijtimoiy xizmatlarni yagona uzluksiz tizim doirasida tashkil etish, xizmatlarni aholining individual ehtiyojlariga moslashtirish hamda davlat, nodavlat va xususiy provayderlarning o'zaro hamkorligini ta'minlash ustuvor yo'nalish sifatida ko'rsatilgan [4]. 2024-yilda Osiyo-Tinch okeani mintaqasi bo'yicha o'tkazilgan tadqiqot ham davlat va xususiy sektor hamkorligi katta yoshdagi aholiga xizmatlarning qulayligi, iqtisodiy maqbulligi va uzluksizligini yaxshilashi mumkinligini ko'rsatadi [5]. K. Wang, Y. Ke va S. Sankaran esa keksa aholiga xizmat ko'rsatishga yo'naltirilgan davlat-xususiy sheriklik loyihalarini o'rganib, ularning samaradorligi faqat iqtisodiy natija bilan emas, balki ijtimoiy barqarorlik, manfaatdor tomonlar ishtiroki va xizmat oluvchilar manfaatlarini hisobga olish bilan belgilanadi, degan xulosaga kelganlar [6].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda davlat-xususiy sheriklik tamoyillari asosida mehnatga layoqatli yoshdan katta aholi uchun xizmatlar bozorini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini baholashga qaratilgan kompleks

metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotning nazariy asosini xizmatlar iqtisodiyoti, davlat-xususiy sheriklik, ijtimoiy himoya, kumush iqtisodiyot, inson kapitali va xizmatlar sifati bo'yicha mavjud ilmiy qarashlar tashkil etdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'nggi yillardagi islohotlarda xizmatlarni moliyalashtirishning yangi shakllari ham shakllanmoqda. Jumladan, amaldagi tartiblarda "Faol hayotga qadam" dasturi doirasidagi ayrim ijtimoiy xizmatlar xarajatlarining bir qismini vaucher asosida qoplash mexanizmi nazarda tutilgan. Bunday yondashuv xizmat oluvchiga provayderni tanlash imkonini kengaytirishi, davlat mablag'larini bevosita ko'rsatilgan xizmat natijasi bilan bog'lashi hamda davlat va xususiy xizmat ko'rsatuvchilar o'rtasida sog'lom raqobatni shakllantirishi bilan ahamiyatlidir.

Yuqoridagi normativ-huquqiy hujjatlar tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda mehnatga layoqatli yoshdan katta aholiga xizmat ko'rsatish tizimini davlat-xususiy sheriklik asosida rivojlantirish uchun yetarli darajada huquqiy va institutsional asoslar shakllanib bormoqda. Biroq amaliyotda xususiy provayderlarni tanlash mezonlari, davlat buyurtmasi va vaucher mablag'larini taqsimlash mexanizmlari, xizmatlarning hududiy mavjudligi, xizmat narxi va sifati o'rtasidagi mutanosiblik, provayderlar faoliyatini natijadorlik asosida baholash hamda yagona monitoring tizimini yaratish masalalari yanada chuqur ilmiy-uslubiy asoslashni talab etadi.

Shundan kelib chiqib, ushbu tadqiqotning maqsadi davlat-xususiy sheriklik tamoyillari asosida mehnatga layoqatli yoshdan katta aholi uchun xizmatlar bozorini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish, xizmatlarni ehtiyojga moslashtirish, xususiy provayderlarni natijadorlik va sifat mezonlari asosida jalb etish, vaucher asosida moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish hamda xizmatlar qamrovi va sifati monitoring qilish bo'yicha ilmiy taklif va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Mehnatga layoqatli yoshdan katta aholi uchun xizmatlar bozorini rivojlantirish bugungi bosqichda ijtimoiy yordam yoki davlat budjeti hisobidan moliyalashtiriladigan xizmatlar doirasida hal etiladigan masala emas. Aholining qarish jarayoni, keksa yoshdagi fuqarolarning tibbiy, ijtimoiy, maishiy, reabilitatsion, raqamli, transport, maslahat va psixologik xizmatlarga bo'lgan ehtiyojining ortib borishi mazkur sohada davlat, xususiy sektor, mahalla, nodavlat tashkilotlar, ijtimoiy tadbirkorlar va raqamli xizmat ko'rsatuvchilar o'rtasida yangi hamkorlik modelini shakllantirishni talab etadi. Aynan shu nuqtayi nazardan davlat-xususiy sheriklik tamoyillari asosida keksalar uchun xizmatlar bozorini rivojlantirish mintaqaviy xizmatlar iqtisodiyotining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida qaralishi lozim.

O'zbekiston Respublikasining "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida"gi Qonuni 2019-yil 10-mayda qabul qilingan bo'lib, u davlat sherigi va xususiy sherik o'rtasida ijtimoiy-iqtisodiy vazifalarni hal etishga qaratilgan uzoq muddatli hamkorlik munosabatlari uchun huquqiy asos yaratadi¹. Mazkur huquqiy asos keksa yoshdagi aholiga xizmat ko'rsatish sohasida ham muhim ahamiyatga ega, chunki bu yo'nalishda davlatning ijtimoiy kafolatlari, xususiy sektorning investitsiyaviy faolligi va mahalla institutining ehtiyojni aniqlashdagi imkoniyatlari birlashtirilsa, xizmatlar sifati va qamrovi sezilarli darajada oshadi. O'zbekiston — 2030 strategiyasida professional ijtimoiy xizmatlar tizimini tubdan takomillashtirish, barcha tuman va shaharlarda "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlari faoliyatini tashkil etish hamda muhtoj qatlamlarni ijtimoiy himoya tizimi bilan to'liq qamrab olish vazifalari belgilangan. Demak, davlat-xususiy sheriklik keksalarga xizmat ko'rsatishda davlat mas'uliyatini kamaytirish uni samarali ijro etish uchun xususiy va ijtimoiy resurslarni oqilona safarbar qilish mexanizmi sifatida talqin qilinishi kerak.

Qashqadaryo viloyati sharoitida ushbu masala alohida dolzarblilik kasb etadi. Viloyatda aholi soni yuqori, qishloq hududlar ulushi sezilarli, tumanlar o'rtasida infratuzilmaviy farqlar mavjud. Mehnatga layoqatli yoshdan katta aholining xizmatlarga ehtiyoji esa yagona shaklda emas: ayrim keksalar uyda parvarish va maishiy yordamga muhtoj bo'lsa, boshqalari tibbiy reabilitatsiya, dori-darmon, sanatoriy, raqamli xizmatlardan foydalanish, transport, huquqiy maslahat, psixologik ko'mak yoki ijtimoiy faollik markazlariga ehtiyoj sezadi. Shunday sharoitda davlat muassasalari tarmog'ini kengaytirish orqali barcha ehtiyojlarni to'liq qondirish qiyin. Aksincha, xizmatlar bozorini davlat tomonidan tartibga solinadigan, ijtimoiy yo'naltirilgan va xususiy tashabbus bilan boyitilgan aralash model asosida rivojlantirish maqsadga muvofiqdir.

Davlat-xususiy sheriklikning iqtisodiy mazmuni shundan iboratki, davlat ijtimoiy kafolat, tartibga solish, subsidiya, vaucher, ijtimoiy buyurtma va sifat nazoratini ta'minlaydi; xususiy sektor esa xizmat ko'rsatish quvvati, investitsiya, boshqaruv tajribasi, texnologiya, moslashuvchan xizmat turlari va mijozga yo'naltirilgan yondashuvni olib kiradi. Mahalla va "Inson" markazlari ehtiyojni aniqlash, xizmatga yo'naltirish va natijani kuzatishda muhim vositachi bo'lib xizmat qiladi. Nodavlat tashkilotlar va volontyorlar esa psixologik, ma'naviy, huquqiy va ijtimoiy faollik yo'nalishlarida xizmatlar sifati oshirishi mumkin (1-jadval).

1 O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 10-maydagi O'RBQ-537-son "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida"gi Qonuni.

1-jadval.

PPP (davlat xususiy sheriklik) samaradorligini baholash metodikasi²

№	Ko'rsatkich	Belgilanishi	Baholash maqsadi	Samaradorlik mezon
1	Investitsiyalar qaytimi	ROI	Moliyaviy samaradorlik	ROI yuqori bo'lishi maqsadga muvofiq
2	Sof joriy qiymat	NPV	Investitsiyaning iqtisodiy samaradorligi	NPV > 0
3	Ichki daromadlilik me'yori	IRR	Loyihaning daromadliliigi	IRR > diskont stavkasi
4	Xarajatlar va foydalar tahlili	CBA	Xarajat va natija nisbati	Benefit/Cost > 1
5	Investitsiyalarning ijtimoiy qaytimi	SROI	Ijtimoiy samaradorlik	SROI > 1

Davlat-xususiy sheriklik (DXSh) tamoyillari asosida mehnatga layoqatli yoshdan katta aholi uchun xizmatlar bozorini rivojlantirishga qaratilgan investitsion loyihalarni baholashda moliyaviy va ijtimoiy ko'rsatkichlarning o'zaro kompleks mutanosibligi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Xususiy sarmoyadorlarni ushbu sohaga jalb qilishda loyihaning tijorat jozibadorligi investitsiyalar qaytimi (ROI) hamda ichki daromadlilik me'yori (IRR) orqali asoslanib, daromadlilik darajasi joriy diskont stavkasidan kafolatlangan holda yuqori bo'lishi talab etiladi. Shu bilan bir qatorda, kapital qo'yilmalarning mutlaq iqtisodiy samaradorligini ta'minlash uchun sof joriy qiymat (NPV) noldan katta bo'lishi shart. Biroq, mehnat yoshidan katta aholi ehtiyojlarini qondirishga yo'naltirilgan DXSh loyihalarining bosh xususiyati ularning kuchli ijtimoiy xarakterga ega ekanligidadir. Shu sababli, xarajatlar va foydalar tahlili (CBA) hamda investitsiyalarning ijtimoiy qaytimi (SROI) eng ustuvor baholash mezonlariga aylanadi. Xususan, keksalar uchun tibbiy-ijtimoiy, reabilitatsiya yoki maxsus raqamli xizmatlarni tashkil etish kabi loyihalarda ko'rsatkichi qat'iy talab etilib, bu xususiy investor kiritgan har bir sarmoya nafaqat tijorat jihatdan o'zini oqlashini, balki qariyalar hayot sifatini yaxshilash va davlat byudjetidagi ijtimoiy yuklamani yengillashtirish orqali makroiqtisodiy foyda keltirishini anglatadi. Ushbu mezonlarning yaxlit qamrab olinishi mintaqada "kumush iqtisodiyot" xizmatlar bozorini shakllantirish va DXSh loyihalarini ilmiy jihatdan asoslash uchun mustahkam baza bo'lib xizmat qiladi (2-jadval).

2-jadval.

Mehnatga layoqatli yoshdan katta aholi uchun xizmatlar bozorining institutsional tuzilmasi

№	Xizmat turi	Davlat sektori	Xususiy sektor	NNT (Nodavlat notijorat tashkilotlari)	Davlat-xususiy sheriklik (DXSh)	Rivojlanish darajasi
1	Tibbiy xizmatlar	Davlat poliklinikalari va ko'p tarmoqli shifoxonalar (kafolatlangan paket)	Xususiy klinikalar, xususiy amaliyot shifokorlari, laboratoriyalar	Xalqaro sog'liqni saqlash tashkilotlarining grant loyihalari	Gemodializ, onkologiya va diagnostika markazlaridagi qo'shma loyihalar	O'rta-yuqori
2	Reabilitatsiya	Davlat sanatoriy va kurortlari, tibbiy-ijtimoiy markazlar	Xususiy sog'lomlashtirish va fizioterapiya markazlari	Nogironligi bo'lgan shaxslar jamiyatlari dasturlari	Konsessiya asosidagi tibbiy reabilitatsiya maskanlari	O'rta
3	Ijtimoiy xizmatlar	Ijtimoiy himoya milliy agentligi tizimi («Inson» markazlari)	Xususiy pansionatlar va pullik qariyalar uylari (kam tarmoqli)	«Nuroni» jamg'armasi, «Mahalla» fondi, Qizil Yarim Oy jamiyati	Ijtimoiy ta'sir obligatsiyalari (SIB) va ijtimoiy buyurtmalar	O'rta
4	Uyda xizmat ko'rsatish	Davlat tibbiy-ijtimoiy patronaj xizmati xodimlari	Pullik uy hamshiralari va maxsus enagalar xizmati agentliklari	Mahalliy volontyorlik guruhlar va xayriya tashkilotlari ko'magi	Uyda parvarishlash xizmatlarini xususiy sektorga outsorsing qilish	Past-o'rta

2 Muallif tomonidan taklif etilgan

5	Transport	Imtiyozli va bepul yo'l haqi huquqini beruvchi shahar jamoat transporti	Tijorat yo'lovchi tashish va maxsus taksi xizmatlari (InDrive, Yandex)	Maxsus xayriya transport xizmatlari va aksiyalar	Ijtimoiy yo'nalishlarni va yo'l haqini davlat tomonidan subsidiyalash	O'rta
6	Kommunal xizmatlar	Davlat kommunal tarmoqlari (suv, elektr, gaz ta'minoti)	Xususiy boshqaruv kompaniyalari (sobiq XShJlar o'rnida)	Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari tashabbuslari	Issiqlik ta'minoti va maishiy chiqindilarni boshqarishdagi DXSh	O'rta-yuqori
7	Madaniy xizmatlar	Madaniyat markazlari, davlat teatrlari, muzey va kutubxonalar	Keksalar turizmiga ixtisoslashgan xususiy turoperatorlar	Keksalar klublari, faxriylar ishtirokidagi madaniy tadbirlar	Madaniyat va istirohat bog'larini ishonchli boshqaruvga berish	Past-o'rta
8	Raqamli xizmatlar	Elektron hukumat (my.gov.uz), interaktiv davlat pensiya tizimi	Mobil banking (Click, Payme), xususiy telemeditsina ilovalari	Keksalar uchun raqamli savodxonlikni oshirish bo'yicha bepul kurslar	Elektron sog'liqni saqlash va ijtimoiy bazalarni integratsiya qilish	Jadallashmoqda

Ushbu institutsional tuzilma shuni ko'rsatadiki, mehnatga layoqatli yoshdan katta aholi uchun xizmatlar bozorida davlat sektori hamon asosiy ijtimoiy kafillik funksiyasini bajarmoqda. Shu bilan birga, tibbiyot, kommunal va raqamli xizmatlar sohalarida xususiy sektorning ulushi jadal o'sib borayotgani sog'lom raqobatni shakllantirmoqda. Biroq, uyda xizmat ko'rsatish, reabilitatsiya va madaniy xizmatlar kabi nozik ijtimoiy yo'nalishlarda rivojlanish darajasi nisbatan past bo'lib, aynan shu tarmoqlarda DXSh mexanizmlarini (outsourcing, ijtimoiy buyurtma, konsessiya) va Nodavlat notijorat tashkilotlari (NNT) salohiyatini kengaytirish "kumush iqtisodiyot" ekotizimini to'laqonli ishlashi uchun hal qiluvchi zaxira hisoblanadi.

Keksalar uchun xizmatlar bozorini davlat-xususiy sheriklik asosida rivojlantirishda birinchi navbatda xizmatlarning iqtisodiy tasnifini aniq belgilash kerak. Chunki barcha xizmatlar bir xil darajada tijoratlashishi mumkin emas. Masalan, yolg'iz, nogironligi bo'lgan yoki o'zgalar parvarishiga muhtoj keksalar uchun asosiy ijtimoiy xizmatlar davlat kafolati ostida bo'lishi lozim. Biroq uyda maishiy yordam, kunduzgi parvarish, reabilitatsiya, sog'lomlashtirish, raqamli savodxonlik, transport, maslahat, klub va faol qarish xizmatlari xususiy sektor, nodavlat tashkilotlar va ijtimoiy tadbirkorlik subyektlari ishtirokida rivojlantirilishi mumkin. Bunda davlat "xizmatni o'zi ko'rsatuvchi" "xizmat bozorini tartibga soluvchi, moliyalashtiruvchi, sifatni nazorat qiluvchi va ehtiyojmand shaxs manfaatini himoya qiluvchi" subyekt sifatida maydonga chiqadi.

Davlat-xususiy sheriklik asosidagi xizmatlar bozorining asosiy ustunligi shundaki, u xizmatlar taklifini kengaytiradi. Masalan, davlat muassasasi bir hududda cheklangan turdagi xizmatlarni ko'rsatishi mumkin. Xususiy operatorlar esa uyga borib yordam berish, kunduzgi xizmat ko'rsatish, reabilitatsiya, sog'lomlashtirish, raqamli ko'mak, transport va maslahat xizmatlarini alohida paket sifatida taklif etishi mumkin. Lekin bunday bozor ijtimoiy nazoratsiz qoldirilsa, xizmatlar narxi oshib ketishi, eng ko'p yordamga muhtoj keksalar xizmatdan chetda qolishi yoki xususiy provayderlar foydali xizmat turlariga qiziqib, og'ir toifadagi keksalarga xizmat ko'rsatmasligi mumkin. Shuning uchun davlat-xususiy sheriklik modelining asosiy sharti ijtimoiy adolat, narxning maqbulligi, xizmat sifati va ehtiyojmandlik mezonlarining aniq belgilanishidir.

Qashqadaryo viloyatida 2025-yil yanvar-sentabr oylarida "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlari orqali 121 turdagi xizmatlarga jami 455 539 ta ariza kiritilgani, shundan 326 110 tasiga xizmat ko'rsatilgani, 46 580 tasi jarayonda ekani va 82 427 tasi rad etilgani ijtimoiy xizmatlarga talab nihoyatda yuqori ekanini ko'rsatadi. Arizalarning 398 687 tasi ijtimoiy xodimlar tomonidan kiritilgani xizmatlarning mahalla va ijtimoiy xodimlar orqali aholiga yaqinlashayotganini bildiradi. Mazkur raqamlar davlat-xususiy sheriklik uchun juda muhim iqtisodiy signal beradi: talab mavjud, ehtiyoj aniqlanmoqda, xizmatlar ro'yxati keng, ammo ushbu talabni davlat muassasalari hisobidan qondirish katta moliyaviy yuklama tug'diradi. Demak, xizmatlar bozoriga akkreditatsiyadan o'tgan xususiy va ijtimoiy xizmat ko'rsatuvchilarni jalb qilish zarur.

Davlat-xususiy sheriklik asosida keksalar uchun xizmatlar bozorini rivojlantirishning birinchi yo'li — vaucher mexanizmini kengaytirishdir. Vaucher mexanizmi shundan iboratki, davlat ehtiyojmand keksa

shaxsga muayyan xizmatni olish huquqini beradi, xizmatni esa akkreditatsiyadan o'tgan xususiy yoki nodavlat tashkilot ko'rsatadi. Bu yondashuvda mablag' bevosita muassasani saqlashga emas, xizmat oluvchi shaxsning ehtiyojini qondirishga yo'naltiriladi. Natijada "pul muassasaga emas, xizmat oluvchining ehtiyojiga ergashadi" degan tamoyil shakllanadi. Bu iqtisodiy jihatdan samarali, chunki davlat real ko'rsatilgan xizmat uchun to'laydi, xizmat ko'rsatuvchi esa sifatli xizmat ko'rsatishga manfaatdor bo'ladi.

2025-yilda Qashqadaryo viloyatida o'zgalar parvarishiga muhtoj shaxslarga xizmat ko'rsatish doirasida 5 turdagi xizmat bo'yicha 1 994 nafar fuqaroga vaucher shakllantirilgani, 450 nafar tadbirkor my.ihma.uz orqali ro'yxatdan o'tib xizmat ko'rsatgani qayd etilgan. Xizmatlar tarkibida uy sharoitida ijtimoiy-maishiy yordam 826 nafar, uy sharoitida qarab turish 777 nafar, kunduzgi qatnov asosida qarab turish 233 nafar, tibbiy-ijtimoiy reabilitatsiya 148 nafar, shaxsiy yordamchi xizmati esa 10 nafar foydalanuvchini qamrab olgan³. Bu raqamlar shuni ko'rsatadiki, hozirgi bosqichda eng katta ehtiyoj uy sharoitida ko'rsatiladigan xizmatlarga to'g'ri kelmoqda. Uy sharoitidagi ijtimoiy-maishiy yordam va uy sharoitida qarab turish xizmatlari jami 1 603 nafarni tashkil etib, umumiy vaucher xizmatlarining 80,4 foiziga teng. Bu esa davlat-xususiy sheriklik asosida birinchi navbatda uyda xizmat ko'rsatish bozorini rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

Davlat-xususiy sheriklik asosida keksalar uchun xizmatlar bozorini rivojlantirishning ikkinchi yo'li — ijtimoiy buyurtma tizimini kengaytirishdir. Ijtimoiy buyurtma orqali davlat muayyan ijtimoiy ahamiyatga ega xizmatni xususiy yoki nodavlat tashkilotdan xarid qiladi. Masalan, yolg'iz keksalar uchun haftalik uyga borib holidan xabar olish, raqamli xizmatlardan foydalanishga o'rgatish, psixologik maslahat, tibbiy ko'rikka olib borish, kunduzgi parvarish, reabilitatsiya mashg'ulotlari yoki "Silver Co-working and Activity Center"da ijtimoiy faollik dasturlarini tashkil etish ijtimoiy buyurtma asosida amalga oshirilishi mumkin. Bu modelda davlat xizmat turini, sifat talablarini va natija ko'rsatkichlarini belgilaydi; xizmat ko'rsatuvchi esa belgilangan me'yor asosida xizmat ko'rsatadi va natijasi bo'yicha hisobot beradi.

Uchinchi yo'l — subsidiyalangan xizmat paketlarini joriy etishdir. Mehnatga layoqatli yoshdan katta aholining barchasi bir xil darajada ehtiyojmand emas. Ayrim keksalar to'liq bepul xizmatga muhtoj bo'lsa, ayrimlari xizmat narxining bir qismini to'lash imkoniyatiga ega. Shu sababli xizmatlarni uch darajali moliyalashtirish modeli asosida tashkil etish maqsadga muvofiq: birinchi daraja — to'liq davlat tomonidan kafolatlangan bepul xizmatlar; ikkinchi daraja — qisman subsidiyalangan xizmatlar; uchinchi daraja — to'liq pullik, lekin sifat nazorati va standartlarga bo'ysunuvchi xizmatlar. Bunday model xizmatlar bozorini kengaytiradi, lekin ijtimoiy adolatni saqlab qoladi.

To'rtinchi yo'l — akkreditatsiya va sifat reytingi tizimini joriy etishdir. Davlat-xususiy sheriklik sharoitida xizmatlar bozoriga xususiy subyektlar kirishi bilan sifat nazorati masalasi keskin ahamiyat kasb etadi. Har qanday tadbirkor keksalarga xizmat ko'rsatishi mumkin emas; buning uchun malaka, axloqiy yondashuv, xavfsizlik, xizmat standarti, narx shaffofligi va foydalanuvchi huquqlarini himoya qilish mexanizmi bo'lishi kerak. Shu sababli Qashqadaryo viloyatida keksalarga xizmat ko'rsatadigan xususiy provayderlarni akkreditatsiya qilish, xizmat sifatini baholash va foydalanuvchilar fikri asosida reyting yuritish maqsadga muvofiqdir.

Beshinchi yo'l — "Silver Service Center" va "Silver Co-working Activity Center" kabi ko'p vazifali markazlarni davlat-xususiy-ijtimoiy sheriklik asosida tashkil etishdir. Bunday markazlar dam olish yoki muloqot maskani keksalar uchun raqamli ko'mak, maslahat, mikrobandlik, sog'lomlashtirish, yengil reabilitatsiya, huquqiy yordam, mentorlik, klub faoliyati va avlodlararo tajriba almashinuvi xizmatlarini birlashtirgan markaz bo'lishi mumkin. Markazni tashkil etishda hokimlik yoki mahalla bino ajratadi, xususiy operator boshqaradi, "Inson" markazi ehtiyojmand va faol keksalarni yo'naltiradi, bank yoki aloqa operatori texnik ko'mak beradi, oliy ta'lim muassasasi esa talaba-volontyorlar va mutaxassislar orqali treninglar o'tkazadi.

Oltinchi yo'l — uyda xizmat ko'rsatish bozorini shakllantirishdir. Qashqadaryo viloyatidagi 2025-yil vaucher ma'lumotlari uy sharoitidagi xizmatlar eng katta ehtiyojga ega ekanini ko'rsatmoqda⁴. Uyda xizmat ko'rsatish bozori quyidagi xizmatlarni o'z ichiga olishi mumkin: kundalik maishiy yordam, ovqat tayyorlash yoki yetkazish, dori-darmon xaridida ko'mak, tibbiy ko'rikka kuzatib borish, uyni tozalash, kommunal to'lovlarni amalga oshirishga yordam, kichik ta'mirlash, gigiyena yordami, hamshira tashrifi, reabilitatsiya mashqlari, psixologik suhbat va raqamli xizmatlardan foydalanishga ko'mak. Bu xizmatlar davlat buyurtmasi, vaucher, oilaning qisman to'lovi yoki xususiy to'lov asosida ko'rsatilishi mumkin.

Yettinchi yo'l — tibbiy-ijtimoiy reabilitatsiya xizmatlarini kengaytirishdir. Vaucher tarkibida tibbiy-ijtimoiy reabilitatsiya xizmatlaridan foydalanganlar 148 nafar bo'lib, umumiy vaucher xizmatlarining 7,4 foizini tashkil etgan⁵. Bu ulush juda past. Keksalar uchun reabilitatsiya xizmatlari insult, yurak-qon tomir kasalliklari, bo'g'im muammolari, jarrohlikdan keyingi tiklanish, harakatlanish qobiliyatini saqlash va mustaqil yashash imkoniyatini

3 Qashqadaryo viloyati hokimligi. "Qashqadaryo viloyatida ijtimoiy himoya yo'nalishida amalga oshirilgan ishlar to'g'risida", 2025-yil yanvar-sentabr yakunlari bo'yicha rasmiy axborot

4 Qashqadaryo viloyati hokimligi. "Qashqadaryo viloyatida ijtimoiy himoya yo'nalishida amalga oshirilgan ishlar to'g'risida", 2025-yil yanvar-sentabr yakunlari bo'yicha rasmiy axborot

5 O'sha manba

uzaytirishda katta ahamiyatga ega. Shu sababli davlat-xususiy sheriklik asosida tuman markazlarida kichik reabilitatsiya xonalari, kunduzgi tiklanish markazlari va uyda reabilitatsiya xizmatlari tashkil etilishi kerak.

Sakkizinchi yo'l — keksalar uchun transport va yetib borish xizmatlarini rivojlantirishdir. Xizmatlar bozori xizmat mavjudligi bilan unga yetib borish imkoniyati bilan ham belgilanadi. Kexsa yoshdagi shaxs poliklinika, bank, davlat xizmatlari markazi, "Inson" markazi yoki sanatoriya yetib bora olmasa, xizmat sifati past bo'ladi. Shu sababli davlat-xususiy sheriklik asosida "ijtimoiy transport", "keksalar taksisi", "tibbiy ko'rikka olib borish xizmati" yoki "mahalladan markazga qatnov kuni" kabi xizmatlarni yo'lga qo'yish zarur. Bunda xususiy transport operatorlari bilan shartnoma tuzilib, ehtiyojmand keksalar uchun subsidiya yoki vaucher berilishi mumkin.

To'qqizinchi yo'l — raqamli platforma asosida xizmatlar bozorini muvofiqlashtirishdir. Davlat-xususiy sheriklik samarali ishlashi uchun barcha ishtirokchilar yagona axborot maydonida bog'lanishi kerak. Ehtiyojni mahalla aniqlaydi, "Inson" markazi ijtimoiy ish ochadi, xizmat turi tanlanadi, akkreditatsiyadan o'tgan provayder xizmat ko'rsatadi, natija elektron qayd etiladi, foydalanuvchi qoniqishi baholanadi va to'lov xizmat natijasi asosida amalga oshiriladi. Bunday tizim shaffoflikni ta'minlaydi va davlat mablag'larining real xizmatga bog'lanishini kuchaytiradi.

Davlat-xususiy sheriklik mexanizmining samaradorligini baholash uchun quyidagi mualliflik ko'rsatkichini taklif etish mumkin:

$$DXSHS=0,20Q+0,15M+0,15I+0,15N+0,15A+0,10R+0,10F \quad (1)$$

Bu yerda:

DXSHS — davlat-xususiy sheriklik asosidagi xizmatlar samaradorligi indeksi;

Q — xizmatlar qamrovi;

M — manzillilik;

I — xususiy investitsiya va xizmat ko'rsatuvchilar ishtiroki;

N — natijadorlik;

A — iqtisodiy tejamkorlik;

R — raqobat va tanlov imkoniyati;

F — foydalanuvchi qoniqishi.

Ushbu indeks 0 dan 1 gacha baholanadi. 0,80 dan yuqori qiymat yuqori samaradorlikni, 0,60–0,79 o'rta-yuqori samaradorlikni, 0,40–0,59 o'rta darajani, 0,40 dan past natija esa mexanizmni qayta ko'rib chiqish zarurligini bildiradi.

Mazkur indeksning ilmiy afzalligi shundaki, u davlat-xususiy sheriklikni shartnoma soni yoki ajratilgan mablag' bilan xizmat natijasi bilan baholaydi. Masalan, xususiy provayderlar soni ko'payishi yaxshi, ammo xizmat narxi yuqori bo'lsa yoki ehtiyojmand keksalar xizmatdan foydalana olmasa, samaradorlik past bo'ladi. Aksincha, xizmat arzon, uyga yaqin, sifatli va foydalanuvchi qoniqishi yuqori bo'lsa, DXSh modeli haqiqiy ijtimoiy-iqtisodiy samara beradi.

Davlat-xususiy sheriklik asosida xizmatlar bozorini rivojlantirishda moliyalashtirish manbalari aralash bo'lishi zarur. Birinchi manba — davlat budjeti va ijtimoiy himoya jamg'armalari. Bu manbalar ehtiyojmand keksalar uchun kafolatlangan xizmatlarni moliyalashtiradi. Ikkinchi manba — vaucher va ijtimoiy buyurtma. Bu xizmat xaridini natijaga bog'laydi. Uchinchi manba — xususiy investitsiya. Bu reabilitatsiya markazi, kunduzgi parvarish markazi, transport xizmati, raqamli platforma yoki "Silver Center" kabi loyihalarga yo'naltiriladi. To'rtinchi manba — homiylik va korporativ ijtimoiy mas'uliyat mablag'lari. Banklar, aloqa operatorlari, yirik korxonalar keksalar uchun raqamli savodxonlik, texnika, internet, transport yoki sog'lomlashtirish tadbirlarini qo'llab-quvvatlashi mumkin. Beshinchi manba — foydalanuvchilarning qisman to'lovi. Bu to'lov qobiliyatiga ega keksalar uchun qo'llanadi va ehtiyojmandlarga nisbatan majburiy bo'lmisligi kerak.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Qashqadaryo viloyatida xizmatlar bozorini rivojlantirishda xizmat turlari bo'yicha bosqichma-bosqich yondashuv qo'llanishi lozim. Birinchi bosqichda uyda ijtimoiy-maishiy yordam, uyda qarab turish, dori-darmon yetkazish, tibbiy ko'rikka kuzatib borish va raqamli ariza topshirishda yordam xizmatlari kengaytiriladi. Ikkinchi bosqichda tuman markazlarida kunduzgi parvarish, reabilitatsiya, sog'lomlashtirish, raqamli savodxonlik va maslahat markazlari tashkil etiladi. Uchinchi bosqichda "Silver Co-working Activity Center" modeli joriy qilinib, keksalarning ijtimoiy faolligi, mikrobandligi, mentorligi va avlodlararo tajriba almashinuvi rivojlantiriladi. To'rtinchi bosqichda xizmatlar sifati reyting asosida baholanadi.

Davlat-xususiy sheriklik modelida tavakkalchiliklarni to'g'ri taqsimlash ham muhimdir. Talab tavakkalchiligi davlat va xususiy sektor o'rtasida bo'linadi: davlat ijtimoiy buyurtma va vaucher orqali minimal talabni kafolatlaydi,

xususi sektor esa qo'shimcha pullik xizmatlar orqali bozorni kengaytiradi. Moliyaviy tavakkalchilikda davlat subsidiya va imtiyozli kreditlar beradi, xususi sektor esa xarajatlarni samarali boshqaradi. Sifat tavakkalchiligi davlatning standartlari, akkreditatsiya va reyting tizimi orqali nazorat qilinadi. Ijtimoiy tavakkalchilik — ya'ni ehtiyojmand keksalarning chetda qolishi xavfi — mahalla, "Inson" markazi va ijtimoiy xodimlar orqali kamaytiriladi.

Qashqadaryo viloyatida 2025-yilda xizmatlar sohasining umumiy hajmi 41 670,7 mlrd so'mga yetgani, sog'liqni saqlash xizmatlari esa 612,8 mlrd so'mni tashkil etgani hududda xizmatlar iqtisodiyoti kengayayotganini ko'rsatadi⁶. Bu iqtisodiy muhit keksalar uchun alohida xizmatlar bozorini rivojlantirishga asos bo'la oladi. Biroq bu bozor oddiy tijorat bozori sifatida emas, ijtimoiy maqsadga yo'naltirilgan tartibga solinadigan bozor sifatida shakllanishi kerak. Chunki keksa yoshdagi aholining katta qismi pensiya va nafaqaga tayanadi, ularning to'lov qobiliyati cheklangan, xizmat ehtiyoji esa doimiy.

Davlat-xususi sheriklik asosida xizmatlar bozorini rivojlantirishning ijtimoiy natijalari quyidagilarda namoyon bo'ladi: keksalarning xizmatdan foydalanish imkoniyati kengayadi, yolg'iz va parvarishga muhtoj shaxslar uyda yordam oladi, reabilitatsiya va sog'lomlashtirish xizmatlari qamrovi oshadi, tibbiyot muassasalariga ortiqcha yuklama kamayadi, oilalarning parvarish yuki yengillashadi, keksalarning ijtimoiy yakkalanishi kamayadi, yangi ish o'rinlari yaratiladi, xususi sektor ijtimoiy xizmatlar bozoriga kiradi, mahalla, "Inson" markazi va tadbirkorlik subyektlari o'rtasida natijaga yo'naltirilgan hamkorlik shakllanadi.

Iqtisodiy natijalar esa quyidagilar bilan ifodalanadi: davlat budjeti mablag'lari real xizmat natijasiga bog'lanadi; xizmat ko'rsatishdagi takrorlanishlar kamayadi; ehtiyojmandlikni aniqlash aniqlashadi; xususi investitsiya jalb qilinadi; kichik va o'rta xizmat ko'rsatish korxonalari rivojlanadi; mahalliy bandlik kengayadi; uyda xizmat ko'rsatish va reabilitatsiya orqali qimmat statsionar davolanish ehtiyoji kamayadi; xizmatlar bozorining yangi "keksalar iqtisodiyoti" segmenti shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Roehrich J.K., Lewis M.A., George G. Are public-private partnerships a healthy option? A systematic literature review // *Social Science & Medicine*. – 2014. – Vol. 113. – P. 110–119. – DOI: 10.1016/j.socscimed.2014.03.037.
2. OECD. Public and Private Sector Relationships in Long-term Care and Healthcare Insurance. – Paris: OECD Publishing, 2021. – 32 p. – DOI: 10.1787/a460ce0b-en.
3. OECD, World Health Organization. Pricing Long-term Care for Older Persons. – Geneva: World Health Organization; Paris: OECD Publishing, 2021. – 374 p. – DOI: 10.1787/a25246a6-en.
4. World Health Organization. Framework for Countries to Achieve an Integrated Continuum of Long-term Care. – Geneva: World Health Organization, 2021. – 54 p. – ISBN 978-92-4-003884-4.
5. World Health Organization Regional Office for the Western Pacific. Public-Private Mix for Continuity of Care for Older Persons: Study of Select Countries in the Asia Pacific Region. – Manila: WHO Regional Office for the Western Pacific, 2024.
6. Wang K., Ke Y., Sankaran S. Social sustainability of aged care public-private partnership projects in China: Critical practices and realisation paths // *Journal of Cleaner Production*. – 2023. – Vol. 422. – Art. 138644. – DOI: 10.1016/j.jclepro.2023.138644.
7. Khamrayeva S.N., Ochilova N.A. Development of the Services Sector for the Elderly Working-Age Population // *Innovatsion Iqtisodiyot Scientific-Practical Electronic Journal*. – 2025. – Vol. 3, No. 2. – P. 357–360.
8. Ochilova N. Theoretical and Legal Basis of Providing Services to the Working Age Population // *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*. – 2025. – Vol. 12, Issue 06. – P. 351–355.
9. Ochilova N. Zamonaviy bozor munosabatlari sharoitida mehnatga layoqatli yoshdan katta aholiga xizmat ko'rsatishni rivojlantirish // *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot*. – 2025. – № 3, maxsus son. – B. 759–761.

6 Qashqadaryo viloyati statistika boshqarmasi. "Qashqadaryo viloyatida xizmatlar sohasining asosiy ko'rsatkichlari", 2025-yil

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 9/1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>